

Commerce-III

[Time:03 Hrs]

[Marks:100]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:
1. All question are compulsory.
 2. Figures to the right indicate full marks.
 3. Students answering in the regional language should refer in case of doubt to the main text of the paper in English.

Q.1 A Select the most appropriate answer from the option given below (Any Ten) **10**

- 1) _____ is a long term action plan for achieving the goals.
(a. Strategy, b. Procedure, c. Program, d. term)
- 2) Professional managers place emphasis on _____.
(a. activities, b. results, c. formalities, d. Procedure)
- 3) Motion Studies were undertaken by _____ under scientific management.
(a. Fredrick Taylor, b. Henry Gantt, c. Frank Gilbreth, d. Taylor Henry)
- 4) Quality Circle is _____ group of employees.
(a. Voluntary, b. Designated, c. Compelled, d. formalities)
- 5) Planning helps to _____ risks.
(a. minimize, b. eliminate, c. enhance, d. maintain)
- 6) _____ is a timetable for activities.
(a. Schedule, b. Budget, c. Procedure, d. plan)
- 7) The objectives of the organisation must be _____.
(a. general, b. common, c. specific, d. local)
- 8) _____ refers to dispersal of authority throughout the organisation.
(a. Decentralization, b. Delegation, c. Centralisation, d. specific)
- 9) There is lack of _____ in line organisation.
(a. decision making, b. command, c. Specialisation, d. Delegation)
- 10) _____ technique helps to expendite highly complex projects.
(a. CPM, b. MBO, c. PERT, d. MRT)
- 11) _____ refers to interpersonal skills.
(a. Administrative, b. Conceptual, c. Human, d. Theoretical)
- 12) Formal Organisation Structure is _____ in nature.
(a. official, b. unofficial, c. unstructured, d. structured)

B. State whether the following statement are True Or False. (Any Ten) **10**

- 1) Management process is a onetime activity.
- 2) Staffing involves selection of right person for the right job.
- 3) Human relations approch placed emphasis only on industrial productivity.
- 4) The analyses of internal environment indicate opportunities and threats.
- 5) A procedure is a standing plan.
- 6) A budget is a statement of expected results expressed in numerical terms.
- 7) Matrix organisation is suitable for multi project organisations.
- 8) In management by exception the managers get involved in day to day activities of the employees.

- 9) Controlling is measuring and correcting device.
- 10) Motivation is a predictable task.
- 11) Body language is a form of verbal communication.
- 12) Leadership is a personal quality.

- Q.2** Answer the following Questions. (Any Two) **15**
- a) Define management. Explain the nature of management.
 - b) Describe Peter drucker's dimensions of management.
 - c) Explain the significance of Indian ethos to management.
- Q.3** Answer the following Questions. (Any Two) **15**
- a) Explain the Components of planning.
 - b) Describe the advantages of MBO.
 - c) Discuss the impact of technology on decision making.
- Q.4** Answer the following Questions. (Any Two) **15**
- a) Discuss the steps in organising process.
 - b) Explain the factors influencing span of control.
 - c) Distinguish between formal and informal organisation.
- Q.5** Answer the following Questions. (Any Two) **15**
- a) Explain the importance of motivating the employees.
 - b) Describe the techniques of controlling.
 - c) Discuss the barriers to effective communication.
- Q.6** Write Short Notes. (Any Four) **20**
- a) Elton mayo's Hawthorne experiments.
 - b) Management Information System
 - c) Virtual organisation
 - d) Delegation of authority
 - e) Functions of leadership
 - f) Line organisation

कृपया तुम्हाला योग्य प्रश्नपत्रिका मिळाली आहे का ते तपासा.

सूचना: १ सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२ उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवतात.

३. प्रादेशिक भाषेत उत्तर देणाऱ्या विद्यार्थ्यांनी शंका असल्यास पेपरच्या मुख्य मजकुराचा इंग्रजीमध्ये संदर्भ द्यावा.

प्र.१. अ. खालील पर्यायातून सर्वात योग्य उत्तर निवडा (कोणतेही दहा)

१०

१) _____ ही उद्दिष्टे साध्य करण्यासाठी दीर्घकालीन कृती योजना आहे.

(अ. व्यूहरचना, ब. कार्यपद्धती, क. कार्यक्रम, ड. कालावधी)

२) व्यावसायिक व्यवस्थापक _____ वर भर देतात

(अ. उपक्रमावर, ब. परिणामावर, क. औपचारिकतेर, ड. प्रक्रिया)

३) गती अभ्यास _____ द्वारे शास्त्रीय व्यवस्थापनांतर्गत हाती घेण्यात आले.

(अ. फ्रेड्रिक टेलर, ब. हेन्री गॅट, क. फ्रँक गिलब्रेथ, ड. टेलर हेन्री)

४) गुणवत्ता मंडळ म्हणजे _____ कर्मचाऱ्यांचा गट होय.

(अ. स्वैच्छिक, ब. नियुक्त, क. सक्तीच्या, ड. औपचारिकता)

५) नियोजनामुळे धोका _____ मदत होते.

(अ. कमी करण्यास, ब. काढून टाकण्यास, क. वाढवण्यास, ड. राखण्यास)

६) _____ हे उपक्रमांचे वेळापत्रक असते

(अ. कार्यसूची, ब. अंदाजपत्रक, क. प्रक्रिया, ड. नियोजन)

७) संस्थेची उद्दिष्टे _____ असणे आवश्यक आहे

(अ. सामान्य, ब. सामान्य, क. विशिष्ट, ड. स्थानीय)

८) _____ म्हणजे संपूर्ण संस्थेत अधिकार पसरवणे होय.

(अ. विकेंद्रीकरण, ब. प्रतिनिधीत्व, क. केंद्रीकरण, ड. विशिष्ट)

९) रेखा संघटनेत _____ अभाव आहे.

(अ. निर्णय घेण्याचा, ब. आदेश देण्याचा, क. विशेषीकरणाचा, ड. विकेंद्रीकरण)

१०) _____ तंत्र अत्यंत गुंतागुंतीच्या प्रकल्पावर खर्च करण्यास मदत करते.

(अ. सी पी एम, ब. एम बी ओ, क. पी इ आर टी, ड. एम आर टी)

११) _____ ही संकल्पना परस्पर कौशल्याशी संबंधित आहे.

(अ. प्रशासकीय, ब. वैचारिक, क. मानवी, ड. सैद्धांतिक)

१२) औपचारिक संघटनेची रचना _____ स्वरूपाची असते.

(अ. अधिकृत, ब. अनधिकृत, क. असंरचित, ड. संरचित)

ब. खालील विधाने सत्य की असत्य आहेत ते सांगा. (कोणतेही दहा)

१०

१) व्यवस्थापन प्रक्रिया ही एकदाच करावयाची क्रिया आहे.

२) स्टाफिंग प्रक्रियेत योग्य कामासाठी योग्य व्यक्तीची निवड समाविष्ट असते.

३) मानवी संबंधांच्या दृष्टीकोनातून केवळ औद्योगिक उत्पादकतेवर भर दिला जातो.

४) अंतर्गत पर्यावरणाचे विश्लेषण संधी आणि धोके दर्शवितात.

५) प्रक्रिया ही एक स्थायी योजना आहे.

६) अर्थसंकल्प म्हणजे अपेक्षित परिणामांचे विधान संख्यात्मक शब्दात व्यक्त केले जाते.

७) मॅट्रिक्स संस्था बहु प्रकल्प संस्थांसाठी योग्य आहे.

८) अपवादात्मक व्यवस्थापनात व्यवस्थापक कर्मचाऱ्यांच्या दैनंदिन कामात सहभागी होतात.

९) नियंत्रण म्हणजे मोजमाप आणि दुरुस्त करण्याचे कार्य आहे.

१०) प्रेरणा हे एक अंदाज करण्यायोग्य कार्य आहे.

११) देहबोली हा शाब्दिक संवादाचा एक प्रकार आहे.

१२) नेतृत्व हे एक वैयक्तिक गुण आहे.

- प्र.२ खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या. (कोणत्याही दोन) १५
- अ) व्यवस्थापनाची व्याख्या करा. व्यवस्थापनाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- ब) पीटर ड्रकरच्या व्यवस्थापनाच्या परिमाणाचे वर्णन करा.
- क) व्यवस्थापनात भारतीय नैतिकतेचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- प्र.३ खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या. (कोणत्याही दोन) १५
- अ) नियोजनाचे घटक स्पष्ट करा.
- ब) उद्दिष्टनिष्ठ व्यवस्थापनाचे फायदे सांगा.
- क) निर्णय प्रक्रियेवर होणाऱ्या तंत्रज्ञानाच्या प्रभावाची चर्चा करा.
- प्र.४ खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या. (कोणत्याही दोन) १५
- अ) संघटन प्रक्रियेतील टप्प्यावर चर्चा करा.
- ब) नियंत्रण क्षेत्रावर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.
- क) औपचारिक आणि अनौपचारिक संस्थांमधील फरक स्पष्ट करा.
- प्र.५ खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या. (कोणत्याही दोन) १५
- अ) कर्मचारी अभिप्रेरणाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- ब) नियंत्रणाच्या तंत्रांचे वर्णन करा.
- क) प्रभावी संप्रेषणातील अडथळ्यांची चर्चा करा.
- प्र.६ खालील टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) २०
- अ) एल्टन मेयोचे हॉथॉर्न प्रयोग.
- ब) व्यवस्थापन माहिती प्रणाली
- क) आभासी संघटन
- ड) अधिकार प्रदान

इ) नेतृत्वाची कार्ये

ई) रेखा संघटना